

met machteloosheid, angst, schuld, verantwoordelijkheid, lijden, de uiteenzetting met de ultieme waarheid dat niets blijft zoals het is, dat alles verandert, vergaat en dat wij geboren worden om te sterven.

En dat is van oudsher het gebied waarmee het theater zich uiteenzet. Door angst, meeleven en meelijden met het lot van toneelfiguren wie niets menselijks vreemd is en die dat vreselijk voor hun kiezen krijgen, een bepaalde opluchting voelen, een besef dat je niet onterecht je plek op deze wereld inneemt; dat maakt, volgens Aristoteles, en hij formuleerde dit bijna 2400 jaar geleden, de tragedie tot de hoogste van alle kunsten.

Over het theater van de aanstormende 'global culture' kan ik hier beter zwijgen, omdat ik inderdaad nauwelijks kan spreken over op vijf continenten identiek geproduceerde en uitgevoerde musicals.

Maar over dit Theaterfestival kan ik spreken. Het wenst zich geen theater van de verdoving, het wenst wel degelijk een uiteenzetting met de levensvragen, maar het ontkomt niet aan zijn eigen vorm van consumentisme. Een teken aan de wand is dat dit Theaterfestival gesponsord kan worden, terwijl het notoir moeilijk is om sponsors voor theater te vinden. Muziek, ballet, je wordt er als publiek zelden geconfronteerd met morele dilemma's, onprettige identificatiemogelijkheden, en controversiële stellingnames, en dan verloopt een avondje met zakenrelaties waarbij het gesponsorde kunstgenot de toegevoegde waarde vertegenwoordigt, wel zo gesmeerd.

In dit Festival van de tien uitverkoren 'belangwekkendste' voorstellingen - en weer hoop ik dat u mijn aanhalingstekens kunt horen - zijn er zes van Nederlandse makelij. Ik maak het onderscheid tussen Nederlandse en Vlaamse voorstellingen alleen, omdat ik geen inzicht heb in het aantal voorstellingen dat in Vlaanderen wordt uitgebracht. Maar de zes Nederlandse zijn uitverkoren uit een jaarlijks aanbod van ongeveer negenhonderd theatervoorstellingen. Dat is veel minder dan één procent, je kunt niet eens met recht van het topje van de ijsberg spreken. De jury vermeldt niet hoeveel voorstellingen zij heeft gezien, wel dat haar keuze veelal gaat om theatermakers die arrivé zijn, al zegt de jury dat mooier: "die hun handschrift ontwikkeld en hun vorm gevonden hebben." Regisseur Peter Sellars omschreef festivals eens als

supermarkt, als "the last gasp of the imperialist's daydream" en dat lijkt me in dit verband voor elk jurylid een zin om op de spiegel te plakken.

Nog hebben en grijpen theatermakers de kans om hun doodsangst en doodsdrift onder ogen te zien en dat noem ik: de confrontatie met de werkelijkheid - met de werkelijkheid. Dat kan gaan via voorstellingen die sneller zappen dan de gemiddelde kijker met satelliet-televisie, via intense concentratie op een tekst die royaal voor onze jaartelling geschreven werd en via alles ertussen in. Het kan theater zijn in een negentiende-eeuwse tempel die de bourgeoisie ter bevestiging van de eigen way of life oprichtte, waar nu alleen geschreeuwd en met water gesmeten wordt, of in een brok industriële archeologie, waar alle tradities van de retorica welluidend worden benut, en op alle andere plekken.

Het theater kan grenssituaties creëren, waarin een buiten-theatrale werkelijkheid zo snerpend en pijnlijk aanwezig is, dat je niet meer weet of je ernaar kunt en wilt kijken, zoals in de laatste voorstellingen van acteur Ron Vawter, die stervende was aan aids.

Dat is het theater dat door de maatschappij waarin het zich beweegt niet gereduceerd mag worden tot decoratie, tot een louter zakelijke transactie tussen producent en consument. Een verantwoordelijke overheid moet weten dat in de kunst in laatste instantie de vragen waar het werkelijk om gaat niet te beantwoorden zijn, en daar zelfbewust voor durven kiezen.

Ik wens u een controversiële, opwindend en veronrustend Festival.

Janine Brogt

SEIZOEN 1994/1995

T H E A T E R
ZUIDPOOL
R V T

DE VERZOEKING

van Hugo Claus / regie: Martine Boni

BLAUW BLAUW

van Hugo Claus / regie: Bob Snijers

THUIS

van Hugo Claus / regie: Ignace Cornelissen

DE DANS VAN DE REIGER

van Hugo Claus / regie: Greet Vissers

LICHTENBERG

van Cyrille Offermans / regie: Dimitri Dupont (herneming)

GEBEDEN EN WANGEBEDEN

teksten van Hugo Claus en Guido Gezelle
regie: Bob Snijers (herneming)

Voor alle informatie en abonnementen:

Theater Zuidpool, Lange Noordstraat 11, 2000 Antwerpen
03/232 81 04